

## Література відродженої Польщі.

Писати про літературу якогось народу, як прояв його духового життя, це значить мати його душу й переживати те, що він переживає. Трудно робити це з чужою літературою, бо не легко наскізь вжитися в духа якогось народу, т. зн. почуватися його частиною. Одначе легче чужинцеві, вживаючися в духа цього народу, мати об'єктивний погляд на нього.

### Дві фази польської літератури після розборів.

Коли глянути на розвій фактів, що відбивалися в дзеркалі польської літератури, можна ствердити її дві головні фази від часу її останнього розбору аж до нинішнього дня. Сам розвій подій їх диктує: епоха неволі й епоха свободи. Обі нерівномірні під оглядом часу, залежні від подій внутрішніх і зовнішніх, обі так різні структурою внутрішньої психіки, поневоленого й вільного, хоч властиво за часів розбору й займанщини традиційно вільного, а не невольного народу. Це вроджене, традиційне переконня про вільність виплекало месіанізм, спричинило два невдачні повстання, але таки серед усяких періпетій народньої думки й народнього духа довело до відзискання волі.

Весь час політичного поневолення польська література проповідувала кличі свободи й революції проти ворожого насилля. Навіть в епосі позитивізму, романтично-національного отверезіння вони не замовкають. І коли підо впливом західної Європи мистецтво диктує літературі погоню за формою в першій мірі, а щойно опісля за змістом, то польська література, йдучи за цією течією, не зрікається думки про боротьбу за вільність. Повторяється це й тоді, коли серед буревію світової війни „*inter arma silent musae*”.

### Нова тематика й нові форми.

З фактичним відзисканням вільности пропала переважаюча й майже одинока тема польської літератури: боротьба з насильством за свободу, апотеоза вродженої вільности польського шляхецтва, що проявляється навіть у т. зв. поетів настрою і неоромантизму. Її місце мусить заняти ідея державної творчости, спочатку вона невиразна, але згодом систематичність мусить заняти місце тимчасових проєктів, загал мусить перенятися ідеєю праці для держави і думкою, що посвячуватися мусять не лиш одиниці, але цілий загал. Це завдання нової літератури, а головно поезії.

Старше покоління поетів і письменників, що болюче переживало добу неволі й проповідувало ідею визволення,

перше займається вище підкресленою програмою. По часті й мовчить, щоби здалека приглянутися новому розвою літератури, в якій підчас воєнного буревію відчувалося трагічну долю поляка, що стріляв до свого брата-земляка в ворожому таборі.

А в поезії, головню молодих людей, наразі на перше місце виступає форма, а не зміст. Футуризм, формізм та експресіонізм, це тема попису молодих поетів.

Великі поети, як Каспрович, Тетмаєр, Штафф притьмарюють менших, які щойно народжуються, розкинених по журналах і незорганізованих. Коли вони виступали досі індивідуально, то з настанням незалежності стали голосно відзиватися ряди молодих поетів, роздроблених на групи і групки, зайнятих теоріями; вони відзиваються в рябій галасливості дрібних місячників та переглядів (бюлетенів), що в усіх більших краях Європи стають розсадниками талантів, надії й майбутнього літератури. Коли на заході вже скристалізувалися погляди й форма напрямку поезії, то в Польщі серед молодих повстали чотири напрямки як знамена переходової епохи: 1) незнаний передтим зріст теоретичних дискусій на тему творчих завдань; 2) живий контакт літературних творців з реформаторськими змаганнями інших штук (малярства, різьби, архітектури, музики); 3) відхилення від рідної традиції для шукання нових форм; 4) широкі чужі впливи, що проявилася чи то в щирому захопленні новими напрямками у чужих чи в наслідуванні зразків.

### Молоді поети „Zdrój“.

В Познанщині (батьківщині Каспровича і Пшибишевського) закладає артист-маляр, поет-драматург і філософ, Юрій Гулевич ілюстрований двотижневик „Zdrój“ 1917. Журнал мав зєднати старших і молодших поетів та пропагувати повноту духового життя в новому напрямі, експресіонізмі. По засаді цього напрямку людина старається визволитись з-під ярма матерії, усунути всю матеріальну дійсність, а прийняти дійсність духову. В розумінні експресіонізму завданням штуки є проявлення світа, що існує в одиниці, яка його виловлює з себе і творить як павук власну сітку.

Коли під омофором „Здрою“ зібралися ще й пізніші поети „Скамандра“, як Івашкевич, Тувім, Гожица, Зегадлович, Вітлін, Стур, Ритард, прозаїки як Каден-Бандровський, Ольвід, повстають у лоні цієї групи гурти кубістів, формістів і футуристів. — При „Здрою“ розпочали видавати бібліотечку творів молодших поетів „Остоя“, в якій представилися читачам передовсім Осип Вітлін та Іван Стур. Перший видрукував переклад Гомерової Іліади в стилі авантурничого роману, *par excellence* новітнього, з повістєвою технікою без римів. — Знов же Стур в збірках поезій „Anima nostra“ і „Тріюмфи“ виступає як борець за новий напрям.

В цій бібліотеці друкує також Гулевич свої поетичні драми: „Каїн“, „Болеслав Смілий“, в яких головним героєм по програмі експресіонізму є людський дух. — На виставлену на сцені драму „Аруна“ казав Розтворовський глядіти оком та духом. Поперше можна побачити європейську інтерпретацію буддизму та заснути, по друге можна побачити іскру людства і збудитися.

### Шукання нових доріг.

Ще в березні 1916 р. гурток академічної молоді в Варшаві заложив і став видавати місячник „Pro arte et studio“. Мав він на переломі епохи згуртувати поетів і берегти своєї землі та розвивати духа й серце для майбутньої боротьби за ліпше завтра. Зібралися тут Лехонь, Тувім, Івашкевич, Ейсмонд і ін. — В 1920 р. закладають вони місячник для поезії „Скамандер“ з програмою: „Хочемо бути поетами нинішнього дня і в тому наша віра та ціла програма. Не хочемо великих слів, хочемо великої поезії, а тоді станеться великим кожне слово“. Крім того до помочі закладають в 1924 р. „Wiadomości literackie“. Настала однозгідність і гармонія серед груп. Як перед тим не допускали до польської літератури жадних російських мотивів, так тепер захоплювалися й перекладали Блока, Севераніна, Маяковського, Бельмонта, Брюссова. Молоді поети стали збитою лавою до боротьби зі старшими консерватистами і через те стали піонерами нового літературного руху.

Серед чужих впливів часто молоді поети затрачують власне національне польське обличчя. Та найбільше вільним від цього був Іван Лехонь. Вихований на поезії Міцкевича і Словацького зберіг прикмети дійсно польські, а одночасно став боєвиком за нові форми в польській поезії. Перша збірка поезій п. н. „Королівсько-польський кабарет“ (1917.) переповнена сарказмом молодого борця зі старшими поетами. Більшою глибиною та артистичною формою визначається друга збірка п. н. „Кармазинова поема“ (1920.), в якій за прикладом Виспянського бореться автор зі всіми кошмарями польської фантазії-романтики та критикує снобізм польського шляхецтва. В новішій збірці п. н. „Срібне й чорне“ (1928) виявляє Лехонь філософічну задумчивість над загально-людськими справами, далекими від патріотичних проблем; другою темою є кохання.

Вже в першій поемі, видрукованій у „Pro arte“ п. н. „Весна“ дався пізнати другий, зовсім відмінний поет, Юліян Тувім (ур. 1894) вибуховістю настрою і стихійним розгоном, що не здержується навіть перед рубашним словом. Його поезія виповідає правдиву повноту життя. Вражливий, змінний, реагує на всякі життєві прояви; часом квилить як дитина, а тоді мало цікавий, часом мріє, а тоді повний суперечностей і несподіванок; або знов, коли говорить про любов, впроваджує до своєї лірики тривіальні слова; деколи описує, а тоді обіймає всякі явища незвичайно проникливим зором; деколи відчуває радощі життя

і вповідає їх з легкістю птаха та гнучким висловом. Одначе найрадше дається поривати френезії, вибухові, що зближається до божевілля. Хоч сам поставив собі за завдання зобразити своє життя як „вічну змінчивість у вічній одності на цоколі душі“, це йому не вдалося, хоч би в такій збірці як „Танцюючий Сократ“. Поетичний талант і відвага казали йому порушувати найрізномірніші теми в прерізних формах. Тувім залюбки займається українською й російською сучасною поезією, а навіть підлягає її впливам. Впливів взагалі не боїться. Заінтересування східно-слов'янською поезією дало прегарний переклад „Слова о полку Ігоревім“. Варта й те згадати, що від 20. року нашого століття достарчає Тувім лібрета для кабаретів „Qui pro quo“ і „Банди“.

Іншим представляється Ка з и м и р В е ж и н с ь к и й (ур. 1894). В його поезії є найбільша свобода та найбільша безпосередність. Все тишить його: поля, луги, ліси, дощі й бурі, погода й соняшна жара, жінки, згуки і крики так далеко, що коли зачне завжди те все повтартяти, загрозить йому монотонія. (Весна й вино, 1919.). Але вирятуює його від цього повільна еволюція таланту й різномірність тематики. Коли пізнав, що його поезія є радістю горобця, який найшов краплю води в спеку (збірка: Горобці на даху, 1920), береться за інші теми: спорт, ідилія й любов. Після ліричних почувань (Спогади Кохання, 1925) занявся гимном на честь спорту в збірці „Олімпійський лавр“ 1928., а вкінці картинами з природи, в яких виказує її красу на недолгу й нужду людей, що живуть на її лоні. (Розмова з пущею, 1929.).

З уродження повістяр, Ярослав Івашкевич пробує теж пера як поет, остаточно по довгих ваганнях і спробах у збірці „Діонізії“. Від мелянхолії його поетичної душі рятує його боротьба з Діонізієм, богом роскоші й жадоби. У футуристичних поезіях находить він погоду краси життя. До цієї групи поетів побіч байкаря Е й с м о н д а, співака білоруських земель, належить ще М а р і я з К о с с а к і в — П а в л и к о в с ь к а (ур. 1895.). Від першої збірки „Сині мігдали“ (1922), в яких у легкій формі метафор і порівнань описує все, що вповідають підсвідомі стани душі, легко й удачно переходить до опису краси природи у збірці „Лісова тишина“ (1928.). Опісля видає ще невеличку збірку поезій „Париж“, де в такий сам спосіб реагує на чуда старої культури в так поступовому місті.

### Поети Бескидської Республіки.

Від 1922 р. повстає в Варшаві літературно-артистичний місьчаник з програмою відродження польської штуки на основі духової чистоти, щирости, совісности, правди, захоплення і блиску перед вічними перспективами життя вільного народу в повній зовсім формі. Речниками й виразниками цих поглядів стають поети з символічним осідком в Бескидах, в „Гірській Республіці“: Зегадлович, Козіковський, Шантрох і Бжостовська.

Провідник групи, Еміль Зегадлович (ур. 1888) від ми-

стецької мрійливості дорогою експресіонізму переходить до віднайдення таланту в темах, звязаних з Бескидами, під якими осів у місцевості Górzeń Górny. Цю фазу творчої зрілості зачав балладами, аналогічними до Тетмаєрових („На скальному Підгаллі“). п. н. „Powsinogi beskidzkie“ (1924). Це стилізовані оповідання й перекази з життя гір. За цією збіркою йдуть оповідання з епічною основою. „Koleżeńki beskidzkie“ і „Wielka powina w Beskidzie“. Тематика збірок — це краса гірської природи, простота і щирість її мешканців. Поет виповідає в них числа пантеїзму, вічності, погоди й радости життя. На підставі таких поглядів пише тритомову поему „Життя Миколи Срібнописного“ (Żywot Mikołaja Srebrnopisanego), 1927-29, в якій зображує історію розвою душі, а ще більше поетичного почування в малому хлопеці на лоні гарної природи західних Бескидів. Це властиво історія душі поета.

Другий знаний поет, залежний дещо від попереднього, дитя міста, — це Едвард Козіковський. Від поетичних мрій, що висунули його з міста на лоно бескидської природи, переходить дорогою неприродних метафор замість щирої простоти („Туга віконної рамки“) до пантеїстичного віднайдення Бога у всіх проявах природи в збірці „Вимарш цвіркунів“. Це бескидські поезії.

Оце найважливіші представники сучасної польської поезії серед плеяди інших менше вартісних, або ще нерозвинених талантів. Деякі поети манюються і губляться серед поетичних спроб футуроперей, що прийшли до Польщі зовні і проявилися в фазі безсенсовних, вульгарних, верескливих і не завжди розумних маніфестів, та в фазі спокійних маніфестів. Поети футуристи групуються теж у журналах як „Нова Штука“, „Альманах Нової Штуки“ (Варшава), „Zwrotnica“ (Краків). Одначе мованні групи поетів скоро розлітаються, а більші й індивідуальні таланти працюють самостійно й незалежно від угруповань.

### Повість.

Повість та оповідання відродженої Польщі розвиваються досить широко. Їх розвій дорівнює розвоєві епохи позитивізму. І в цій ділянці стане на першому місці пошукування за формою і проблемами. В тематиці найважливіше воєнне лихоліття.

Перший це Евген Малачевський (1895—1922), що під час війни містався до російського полону на Сибір і з канівськими легіонами відбув поворотну кампанію, повну пригод, які описав у збірці оповідань „Кінь на узгір'ї“. На жаль передчасна смерть не дозволила розвинутися майбутньому нарраторському талантові, що заповідався в його новелях, забарвлених щирим гумором, вдачним дотепом і змислом спостереження. Одначе в такому молодому віці не мав ще Малачевський мистецької культури та філософської глибини, через що є він радше публіцистом, в якого першу ролю відіграють тенденція й морал. Вони виступають ярко в таких оповіданнях, як „Państwo ponurej anegdoty“

і „Сог cordium Poloniae“. Позатим з вояцькою ширістю та вервою креслить образки з життя польських легіоністів на Сибірі („Історія Мурманської Баськи“) та війни й більшовицької хуртовини („Велика боротьба народів“, „Там, де світить остання шибеніця“).

Не позбавлений тенденції і другий подібний письменник-публіцист Юрій Бандровський (ур. 1883), що теж попав у російський полон і перебував там часи від царату аж до червоної диктатури, перемандрував землі від Києва по Камчатку. Це дало йому пребагато тем і помислів до креслення правдивих образів. Письменницькі здібності дозволили йому дати польській літературі екзотичні образи і плястичні постаті, заобсервовані поетом і виведені з найбільшою тонкістю і подрібністю. Правдиві факти получив фантастичною фабулою в низці повістей, які почав від пам'ятника своєї подорожі (Через ясні ворота, 1919). В циклі декамеронівських оповідань п. н. „Син Дніпра“ (1920) оповідає події з перших літ революції на Україні. Дальші події більшовицької епопеї на Україні, Росії й Сибірі, з грізним типом китаїця-матроса, що відіграє так знаменну роль у більшовицькій революції, зображує в повістках: „Прочани“, „Червона ракета“, „Встеклі собаки“, „Кривава хмара“, „Непобідимі прапори“. Кривавим образам воєнної загрози протиставить інші образи війни, в якій грає роль любов чиста і гарна, що аж дивує вірою в так ідеальних людей. В повістях „Лінтанг“ і „Кривава хмара“ оповідає про свої вражіння з більшовицької заверюхи, в якій виступає як головна особа китаєць.

Розбурхані війною уми помножили роди повісти подорожничої, екзотичної та ірраціональної.

В першій ділянці визначається Фердинанд Антін Осендовський, відомий як африканський подорожник. Багатство спостережень, вражінь і переживань серед полудневої природи збудили й виплекали в нім фантазію, якою оформив свої оповідання та мемуари, оперті на автопсії підчас кількарязового звиджування Африки; ці оповідання стали навіть субстратом для першої польської екзотичної фільми (вправді з технічних причин невдатної). Таксамо з повістярським хистом описує вражіння з подорожі на далекому Сході в повістях, де подає подорожничі й етнографічні описи з життя європейця в амбасаді в Токіо, який попадає в романтичні пригоди з полькою та італійкою („За китаїським муром“ 1924); з життя гірських племен високого Атласу („Вірлиці“), або в низці новель з таємничого життя японських гейш п. н. „Багряний квіт Камелії“. В повісті „Вітезь“ („Witeź“) зображує історію контрабанд на північних побережжях Європи та мандрівні пригоди на Великім Океані. Одначе нарраторський тон повістяря не все відповідає вимогам мистецької форми повісти.

Більшою плястикою і повістярським хистом володіє в повістях і оповіданнях Фердинанд Гетель (Goetel), що опирається на власних спостереженнях і вражіннях, яких дізнав підчас

побуту в російському полоні. Після більшовицького перевороту втікає звідтіля у глибину Азії та дістається аж до Індій. Свої переживання зясовує з оживленням та ліричним почуванням. Головною темою оповідань є втеча з неволі. В оповіданні „Кар-Хат“ („Kar-Chat“) утікач рятує одну рідню та замотується в любовні пригоди з молоденькою туркестанською дівчиною. У чотирьох оповіданнях п. н. „Путник Карапета“ („Putnik Karapeta“) представляє вир більшовицьких партизанок, в яких беруть участь поляк Кивач (Kiwacz) як морально додатній тип, цинік Кос, то знов же пан Юзеф (Józef), давний бандит із Волі, що саме найшов відповідне міліє більшовицького пекла в Туркестані, а вкінці дістав заслужену кару від самих таки більшовиків. Тема моралізаторська. Оповідання „Schmerzenreich“ малює життя собачати з титуловим іменем в обозі повертаючих полонених. Підкреслена тут натуральність почувань звіряти, що живе разом із людьми як і воно мучениками та героями. Одначе найбільш почитною повістю є „3 дня на день“ (1927). Тут у формі записника-пам'ятника описує автор свої пригоди підчас побуту в Туркестані. В повісті найбільш проявився польський елемент, а любовні пригоди полоненого офіцера Тадея з молоденькою чарівною полькою, Марусею Радзейовською виведені в формі психологічної студії. Сильно та зворушливо зобразив автор могутнє почування несамовитого життя дівчини та велику зрілість в її відношенні до світа.

Відізвався ще раз у 1927 р. старий Вацлав Сєрошевський, що властиво започаткував у польській літературі егзотичну повість „Беньовським“ та „Океаном“ (1916, 1917), повістями з тим самим романтичним героєм-авантюристом часу конфедерації, Беньовським (пор. Словацького „Bieniowski“). Заслання на сибірські тундри й тайги дало йому змогу приглянутися життю, звичаям та віруванням тубильців і представити їх у повісті „Далая Яма“ (1927) та пам'ятнику „Шупасом на Сибір“.

Екзотична повість спонукала польських письменників до нового роду повісти з ірраціональною темою. За прикладом чужинців як Е. Т. А. Гофмана, Едгара По, Томи Кінсея (Quinsey) пишуть оповідання, повні галюцинаційних візій, незвичайних проявів інтуїції, незрозумілих химер, що виступають на тлі щоденного нормального життя, втягають героїв у круговорот випадків, а в читача будять неспокійні судороги.

Таким ірраціоналістом із давніх літ був Станіслав Пшибишевський і лишився ним в останній повісті п. н. „Il regno doloroso“, де представляє події, звязані з голосним колись процесом чарівниць у малій баскійській провінції Labourt 1610. р. Зі своєрідним артизмом описує переживання сучасників і вчинків мнимих чарівниць. Пшибишевський завжди впоюється та бичується жахливими образами майже діточої галюцинації.

Степан Грабінський теж бовтається в країні надзвичайних мрій, зближених до божевілля. Автор немов створив собі патологічну клініку різних типів і випадків. Ще найліпшою

повістю є „Вілля над морем“, в якій виступають темні позагробові сили. При їхній участі дорогою мислевою телепатії помагає небіжчик здемаскувати проступника й покарати його самогубною смертю.

У своїй фантастичній повісті „Мірандоля“ описав Антін Лянґе дива з чудесного острова Ракашима, на якому живуть люди, що ніколи не вмирають. Бачить це сибірський засланець, дістаючись туди до Городу Сонця. В нім переживає досвіди медіумізму і дематеріалізації людського тіла.

Зміст і тон повісти, що не легко зміняється, в польській літературі після кількох літ розвою дещо змінилися. Передовсім у зовнішній формі і стилізації проминає широка нарраторська свада, а на її місце приходить звязка форма, образовість і спосіб оповідання, який змушує до праці уяву читача і з нарисів каже творити широкі образи, оперті на психологізмі.

Такі нові повістеві форми впроваджує до польської літератури Юлій Каден-Бандровський.

У трьох повістях: „Місто моєї матері“ (1925), „В тінях забутої вільшини“ та „Над берегом великої ріки“ з мистецьких джерел власних переживань оповідає пригоди дитячих і молодечих літ, в часі побуту в батьківськiм домі. На тлі життя пересічного великоміського дитяти утворив плястичні постаті, збудив мелянхолійний тон туги за минулим безжурним життям молодечих літ. Все це зібрав у гарні звязки образи. Переплітаючи третю повість виховними моралами в кількох простих, наївних образах бажає заглянути в саму глибину людської душі.

В „Генералі Барчу“ переходить Каден до зовсім іншої теми. На психологічному тлі повісти, у взаємному змаганні та боротьбі зі становища і значіння генералів та вищих військових достойників малює постать генерала Барча, знаменитого закулісового інтриганта й Карієровича. Така тема позбавила цей твір властивої повістеві закраски і не дозволила авторові докінчити її в повноті артизму та стилю.

Мимо такої невдачі забрався Каден до написання великої повісти з життя польських гірників, епопеї праці п. н. „Чорні Крила“ (у двох частинах: Ленора, 1926 і Тадей 1929). Автор простудіював на місці Домбровський басейн, але не дав натуралістичного образу. З реаліста Кадена лишився таки старий романтик, збруталізований тільки в атмосфері війни й перших літ незалежності Польщі. Не вдалося йому поглибити антиномію між капіталом, що живе з надвартоси — з одної сторони, та робітником, що боронить своїх людських прав — з другої сторони. Мимо всього головні постаті, повні людсько-звірських контрастів, накреслив автор з удатною плястикою. Коли б не сльози в очах, або плачливість постатей, а більша глибина мистецького погляду на великі завдання, був би Каден став на вершинах нового польського повістярства.

Подібно як попередній, шукав нових доріг і нового змісту повістяр і поет „Скамандра“ Ярослав Івашкевич, вихований на



французькій сальоновій культурі та її галянтности. Вплив цього виховання зовсім несвідомо відбивається в його творчості. Повість „Місяць сходить“ відтворює процес повстання творчої свідомости молодого поета, розвиненої на тлі епічних описів і дрібних пригод на польському дворі біля Києва. Герой Антін, немов частина поетового „я“, переживає бурі й потрясення, головню тоді, коли дізнається, що його перша любка, панна Констанція є любовницею свого двоюрідного брата. Артизм повісти проявляється щойно в другій частині, коли герой переходить дорогу духових тортур від самогубних думок до віднайдення Бога та себе й духового, релігійного уздоровлення.

Ще гарнішою видається конструктивна повість п. н. „Ілярій, син книговодця“, а низка оповідань „Сентементальні пейзажі“ є переповнена плеканим паризіянізмом.

### Жінки-повістярки.

У новій польській повістярській творчості значну роль відіграють жінки повістярки. Принайменше три імена заслугоують на увагу. Перша Марія Домбровська зачала від діточих оповідань, а перейшла до повісти з подібною тематикою. Теми опрацьовує зовсім оригінально, незалежно від чужих впливів. „Усмішка дитяти“ (1924) і „Люди звідтіль“ (1926) дають низку образів з діточого життя на шляхетських дворах, повні реалізму, талановито викінченого, своєрідного розуміння хлопського життя на дворі, яке є просте, щире, та одночасно рубашне. Повістярка осуджує його, коли найдуться в нім недомагання і прогріхи. Простота і ширість оповідання пробивається ще більше в повісті-тетралогії „Ночі і дні“, в якій представляє події при помочі стилю, повного метафор аж до барокової пересадки. Простота літературного стилю йде тут у парі з простотою стилю в архітектурі, плястиці, малярстві та здобничих штуках. Цим стилем оформлює в повісті такі питання як взаємовідносини вчинків великих людей і малих; дуже часто другі причиняються до знаменних подвигів великих людей, а самі йдуть у забуття.

На основі власних переживань і спогадів творить друга повістярка, Марія Кунцевишева. Ще давним стилем, повним метафор, представляє багатство людського життя молодій дванадцятилітній дівчині, яка від перших проявів інстинкту доходить до пізнання батька своїх дітей. („Обличчя мужчини“ 1927). У збірці новель, що повстали скорше („Сонез із дитятем“ 1926), ця сама жінка оповідає про свої духові переживання першого материнства, починаючи від поступених етапів болів аж до полюблення малої людини в дитяти, яке зачинає ходити.

Дещо подібно до попередньої повістярки розвивається талант Еви Шельбург-Зарембіни, яка починає діточими казочками людських і вояцьких оповідань та переходить до повісти „Пільні груші“, в якій торкає цікавої теми польської ідеї громадянства. Втіленням цієї ідеї є мати-селянка, якої одинокою журбою є ви-

